

MILIEU ADVIESBUREAU

Eco Reest

Wet Natuurbescherming bij sloop en renovatie

Inhoud

- Bescherming van dieren: Wet natuurbescherming
- Knelpunten bij sloop en renovatie
- Verblijfplaatsen beschermde soorten
- Onderzoek naar gebouwbewonende beschermde soorten
- Verzachten van de effecten op beschermde soorten
- Ontheffing op het overtreden van de Wet natuurbescherming
- De praktijk
- Opdrachten

Introductie Wet Natuurbescherming

Wet natuurbescherming

Soortenbescherming (van toepassing bij sloop en renovatie):

Nederlandse invulling van Europese wetgeving:

Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn

Gebiedsbescherming (hier speelt o.a. de belasting met stikstof een rol):

Natura 2000 gebieden

Vogel- en Habitatrichtlijn

Instandhoudingsdoelen (HB-soorten, Habitatstypen, Vogelrichtlijn)

Belangrijkste artikelen

Artikel 3.1 Vogels Vogelrichtlijn:

- * opzettelijk te doden of vangen (lid 1)
- * opzettelijk vernielen of verstoren nestplaatsen, rustplaatsen en eieren of nestplaatsen wegnemen (lid 2)
- * eieren rapen en onder zich hebben (lid 3)
- * opzettelijk verstoren vogels (lid 4) indien wezenlijke invloed op staat van instandhouding (lid 5)

Artikel 3.5: Het is verboden Europees beschermde soorten

- * opzettelijk te doden of te vangen (lid 1)
- * opzettelijk te verstoren (lid 2)
- * eieren opzettelijk te vernielen of te rapen (lid 3)
- * voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (lid 4)
- * planten opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen (lid 5)

Belangrijkste artikelen

Artikel 3.10, lid 1: Andere soorten (Alleen nationaal beschermd, alle inheemse soorten)

- * opzettelijk te doden of te vangen (a)
- * vaste voortplantings- of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen (b)
- * planten opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen (c)

Elke provincie heeft een lijst met soorten waarvoor vrijstelling is verleend (bv muizen, marterachtigen, konijn).

Belangrijkste artikelen

Artikel 1.11: Zorgplicht *‘een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000 gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving’*

Vogels:

- * Alle nesten beschermd in het broedseizoen
- * Sommige nesten jaarrond beschermd (ook al zijn de vogels dan niet aanwezig)

Conflict soortenbescherming en renovatie/sloop

- Wanneer ontstaan deze conflicten?
  - Met andere woorden: wanneer treedt er een overtreding van de Wet natuurbescherming op bij renovatie en sloop (denk aan de verbodsartikelen)
- Dan moeten we weten waar beschermde verblijfplaatsen in het gebouw aanwezig zijn
  - Vogels (huismus, gierzwaluw, overige zoals spreeuw, huiszwaluw)
  - Vleermuizen
  - Steenmarter
- Daarna een ‘toets’ of de renovatie of sloop een overtreding van de Wet natuurbescherming (zie sheets belangrijke artikelen Wnb)

Verblijfplaatsen beschermde soorten

- Huismus

Verblijfplaatsen beschermde soorten

- Gierzwaluw

Verblijfplaatsen beschermde soorten

- Huiszwaluw

- Spreeuw

Verblijfplaatsen beschermde soorten

- Vleermuizen

Onderzoek naar beschermde soorten

- Een ecologisch onderzoek begint met een **quick scan** waarbij een ecooloog beoordeelt of een gebouw **geschikt is als verblijfplaats voor beschermde soorten**. Bv kunnen vogels onder de pannen komen, kunnen vleermuizen in het dak of spouw kruipen.
- Meest voorkomende beschermde soorten (bebouwde kom):
  - Huismus (maar ook spreeuwen)
  - Gierzwaluw
  - Vleermuizen
- Als een gebouw potentieel geschikt is, volgt een **soortgericht onderzoek**.

Huismus

- Erg honkvast
- Maakt hele jaar gebruik van nestplaats
- Sterke afname vanaf jaren 80
→ **nestplaats** is jaarrond beschermd
- Soortgericht onderzoek huismus:
  - * Twee veldbezoeken.
  - * Van april tot 20 juni.

Huismus

Huismus

Waarom gaat het slecht met de huismus?

- Voedsel
- Veiligheid
- Voortplanting
- Variatie

Gierzwaluw

- Is in Nederland om te broeden
  - Komt aan 30 april en verlaat Nederland al in de loop van juli
  - Leeft haar hele leven in de lucht, behalve om te broeden
  - Keert jaarlijks terug naar hetzelfde nest en is erg honkvast
→ nestplaats is jaarrond beschermd.
-
- Soortgericht onderzoek gierzwaluw:
    - * Drie veldbezoeken voor zonsondergang.
    - * Tussen 1 juni en 15 juli.

Vleermuizen

- Bewoner van grotten, rotsspleten, bomen
- Vindt die eigenschappen ook in onze woningen
- In Nederland ongeveer 20 soorten. In woningen meestal dwergvleermuizen, laatvlieger, meervleermuis
- Gebruikt diverse gebouwen het gehele jaar
  - Winterverblijfplaats (winterslaap)
  - Kraamverblijfplaats
  - Zomerverblijfplaats
  - Paarverblijfplaats
- Onderzoek naar vleermuizen meerdere inspecties (avond en ochtend) van mei t/m september

Gewone dwergvleermuis

Laatvlieger

Vleermuizen

Verblijfplaatsen in netwerk. Binnen het netwerk erg plaatstrouw.

-> Europees beschermd

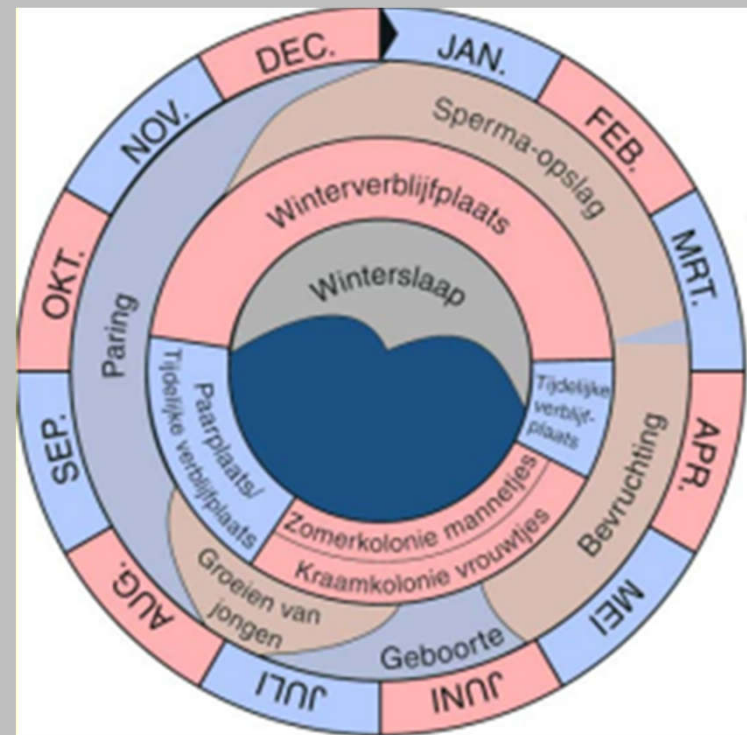
Verschillende functies:

Paarverblijfplaats

Winterverblijfplaats

Kraamverblijfplaats

Zomerverblijfplaats

Conflict soortenbescherming en renovatie/sloop

- Renovatie

- Vervangen van dakpannen
- Vervangen van dakgoten
- Vervangen van boeiboorden

Maar ook:

- Isoleren van de spouw (bv vullen van de spouw)
- Isoleren van het dak (bv aanbrengen isolatie)
- Dus het verduurzamen van woningen is dan in strijd met de natuurwetgeving

- Sloop

- Gedeeltelijke sloop (bv het dak)
- Volledige sloop

Werkzaamheden en beschermde soorten

- Wat te doen als er een beschermde soort is aangetoond?
- Probeer een overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen
  - verblijfplaats niet te vernielen (bv isoleren van binnenuit)
  - werken buiten kwetsbare periode (buiten broedperiode, winterslaap)
- Indien een overtreding niet kan worden voorkomen:
  - ontheffing aanvragen op verbodsbepalingen Wnb bij Provincie
  - plan maken hoe te voorkomen dat dieren worden gedood ('natuurvrij' maken)
  - plan maken voor tijdelijke 'woonruimte'
  - plan maken voor permanente 'woonruimte' (natuurinclusief bouwen)

Huismus

- **Mitigatie** (verzachten en compenseren van het wegnemen van de nestplaats):
  - Natuurvrij maken: Nesten voor broedseizoen (=maart–september) ongeschikt maken (bv onderzijde dakpannen dichtzetten met kippengaas)
  - Tijdelijke woonruimte minimaal drie maanden voor start broedseizoen aanbrengen (bv ophangen nestkasten). Dus vóór 1 december.
  - Permanente woonruimte: meerdere nieuwe nestplaatsen voor elk nest dat verloren gaat.
Bijvoorbeeld: pannen vrijhouden, nestkasten, nestpannen, neststenen.
Én functioneel leefgebied (habitat) in stand houden (voedsel, schuil, water, zand)

Gierzwaluw

- **Mitigatie** (verzachten en compenseren van het wegnemen van de nestplaats):
  - Natuurvrij maken: Nesten ongeschikt maken buiten broedseizoen (broedseizoen = mei t/m half augustus) (bv invliegopeningen dichtzetten)
  - Tijdelijke woonruimte: Voor elk nest dat verloren gaat (minimaal) vijf tijdelijke nestplaatsen (meestal nestkasten ophangen).
  - Permanente woonruimte: Voor elk nest dat verloren gaat meerdere (minimaal vijf) nieuwe nestplaatsen (liefst oude situatie herstellen/benaderen bv: dak toegankelijk, neststenen, nestkasten).
  - Zo dicht mogelijk in de buurt van originele nestplaatsen.

Vleermuizen: mitigatie

Natuurvrij maken

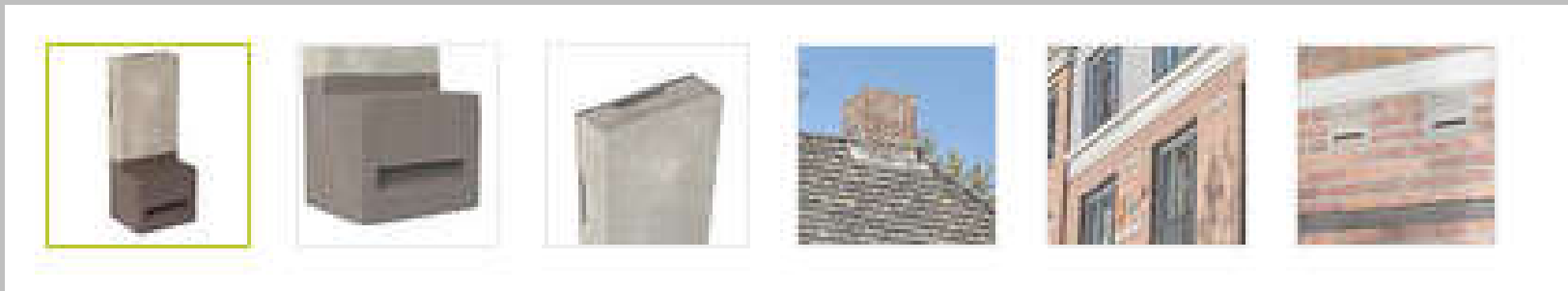
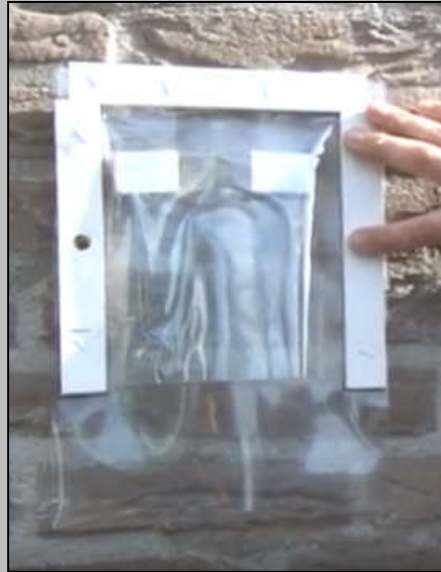
- In de actieve periode (april-okt) (in winterslaap kunnen ze niet wegvliegen)
- Dichtzetten invliegopeningen en aanbrengen 'exclusion flaps'.
- (Tijdelijke) mitigatie moet operationeel zijn.
- Bouwwerkzaamheden uitvoeren kort nadat de vleermuizen zijn vertrokken.
- Werken bij voorkeur buiten kwetsbare periodes (winter en kraam)

Tijdelijke verblijfplaatsen

- (Tenminste) vier alternatieve verblijfplaatsen voor elke verblijfplaats die verloren gaat (Zo dicht mogelijk bij vervallen verblijfplaats). (meestal ophangen vleermuiskasten).
- Afhankelijk van functie verblijfplaats 3 tot 6 maanden van te voren aanbrengen (ze moeten de vleermuiskasten tijdig leren kennen).

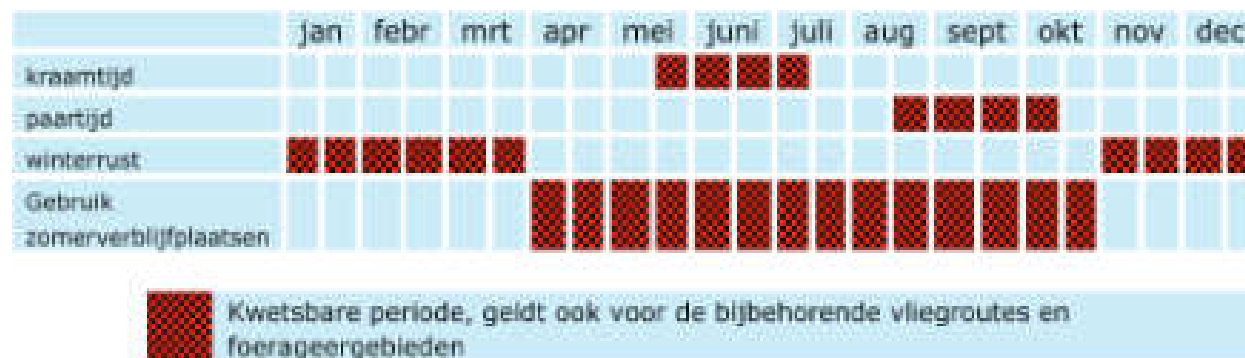
Nieuwe verblijfplaatsen

- (Tenminste) vier nieuwe verblijfplaatsen voor elke verblijfplaats die verloren gaat (bij voorkeur gelijkend op oorspronkelijke situatie. Zo dicht mogelijk bij vervallen verblijfplaats).
- Voorkeur: herstellen of verbeteren oorspronkelijke situatie.

Kwetsbare periode vleermuizen

Figuur 13: Op hoofdlijnen weergegeven de kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis.

Ontheffing aanvragen

- Wanneer:
- ‘Gunstige staat van instandhouding’ in stand blijft (wat is dat?)
- Wettelijk belang goed is onderbouwd (volksgezondheid, veiligheid, groot maatschappelijk belang zoals verduurzamen)
- Geen alternatieven (als het ook anders kan zonder- of beperktere mate - verbodsbepalingen te overtreden)

- Waar:
- Bij Provincie
- Aanvraagformulier en activiteitenplan
- Recent onderzoek waarin soort is aangetoond
- Behandeltijd 13 weken met max 7 weken verlenging
- Optioneel aanhaken bij omgevingsvergunning

Ontheffing aanvragen

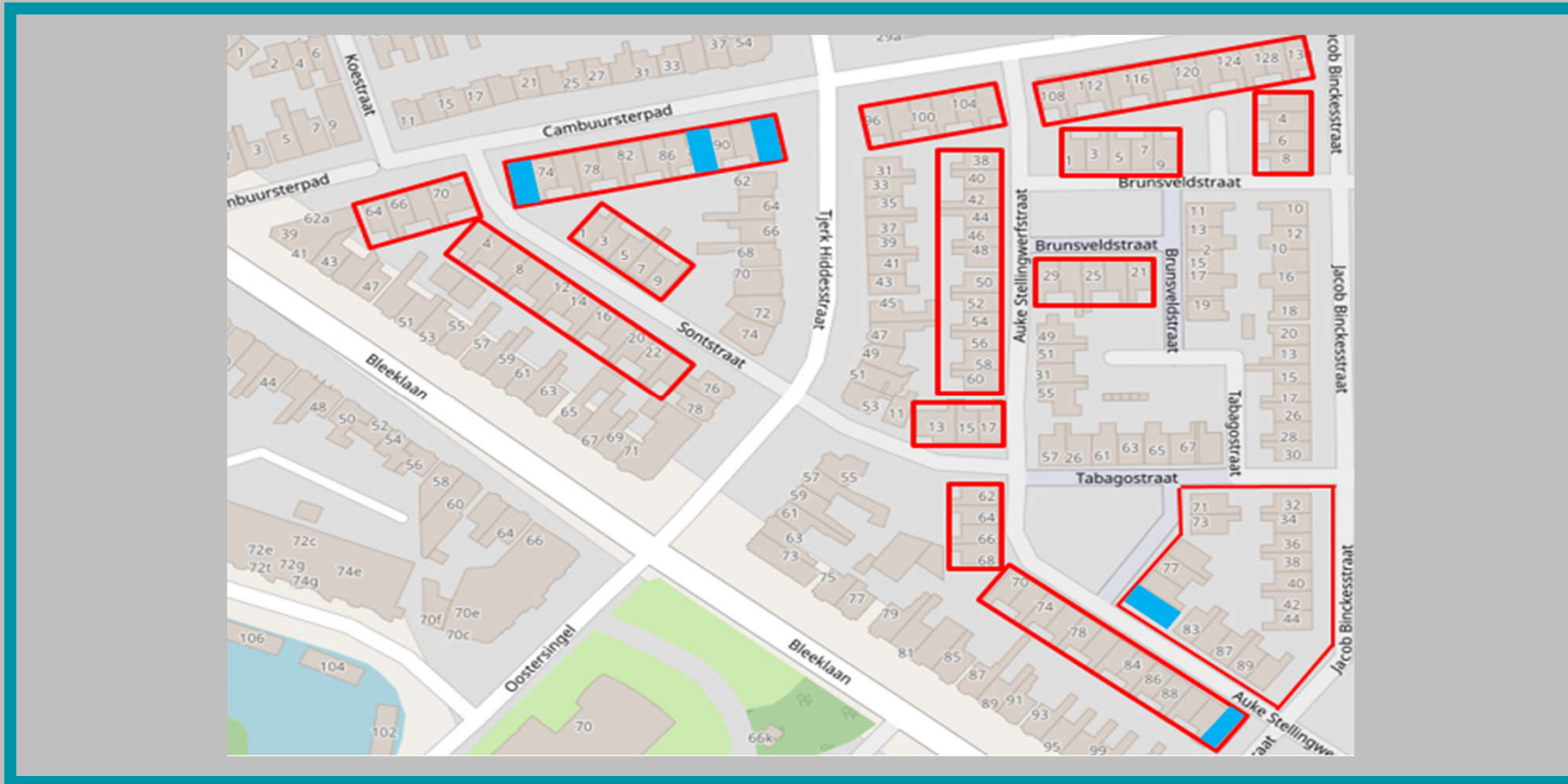
Uitvoeren goede mitigatie kost tijd
Aanvragen ontheffing kost tijd

➔ Start tijdig (2 jaar van te voren) met nader onderzoek!

Nu de praktijk

Projectgebied

Woningen aan de Auke Stellingwerfstraat 70 t/m 94

Woningen aan het Cambuursterpad 64 t/m 70

Woning jaren '70

Woning jaren '70

Welke beesten hebben we aangetoond

Huismussen onder de dakpannen

Gierzwaluwen onder de gevelpannen

Vleermuizen (laatvlieger) uitvliegend vanonder de nokpan

Hulmusnest onder dakpannen

Hulmus nestmateriaal achter verwerde vogelschroot. Afbeelding van Arcadis.

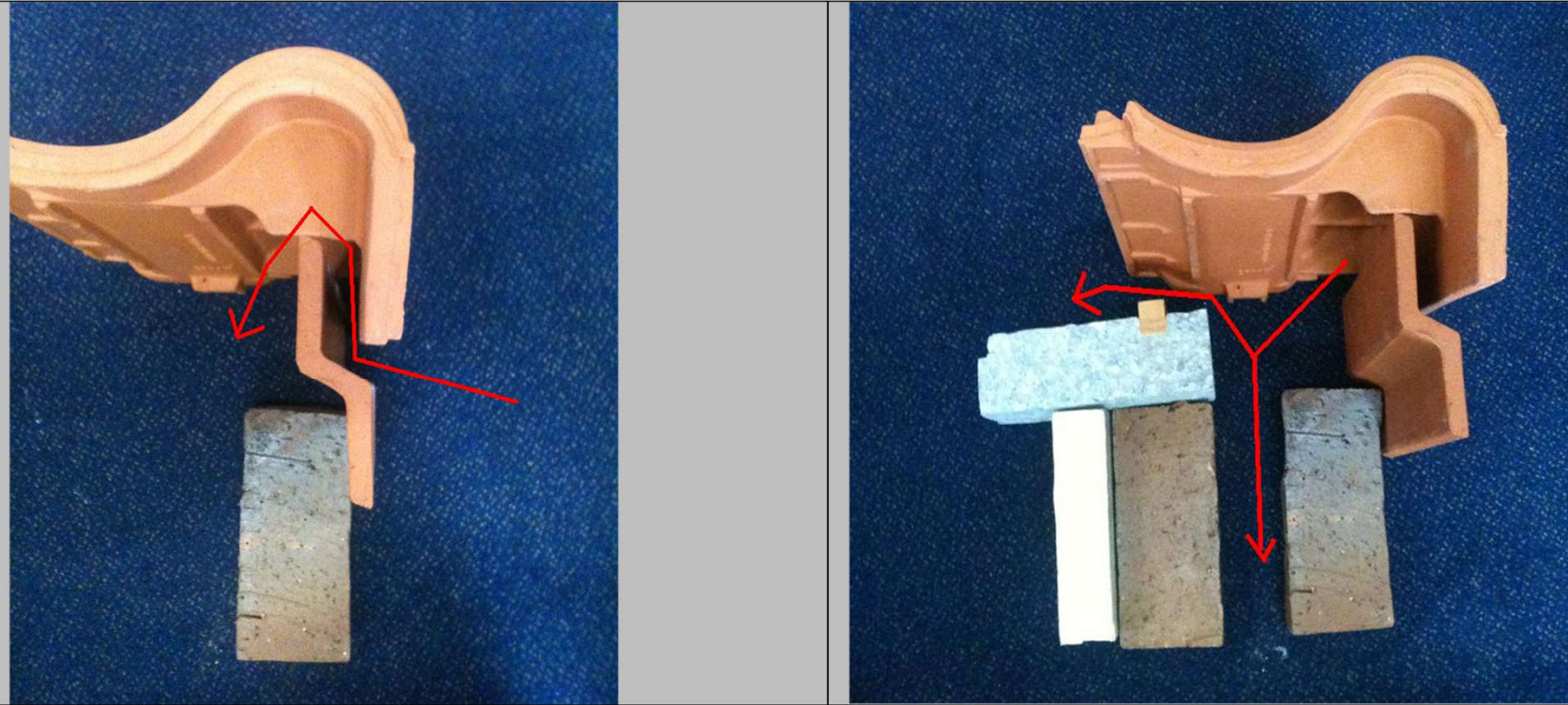

Inbouwkast van gierwaluw verwerkt in de kopgevel van een woning (Bron: Vivara Pro)

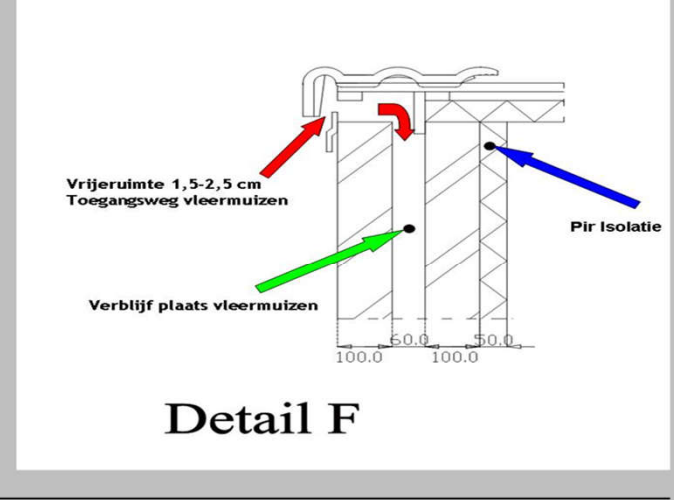
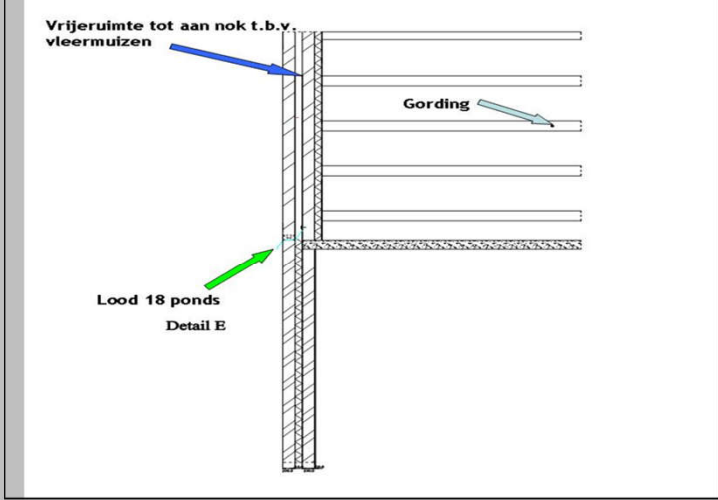
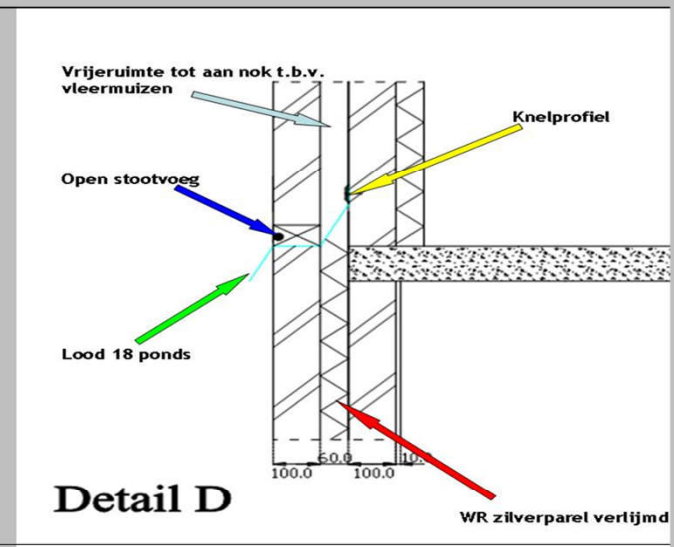
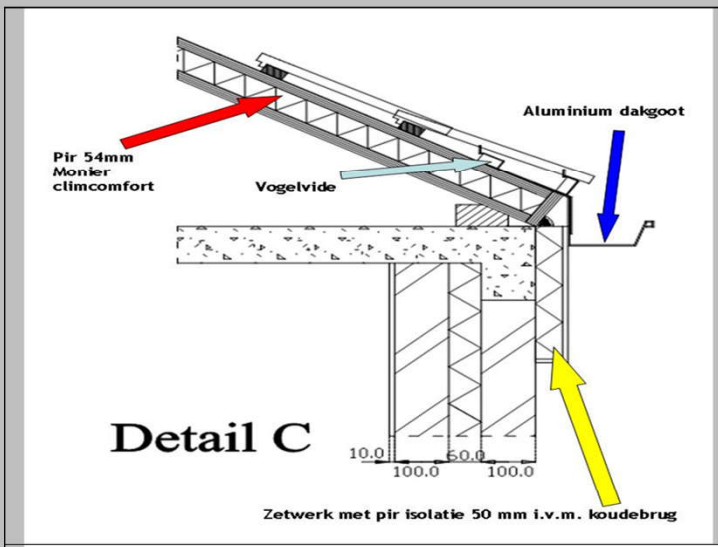
Gierwaluwkasten (van Vivara Pro) worden ingemetseld in een muur met isolatie (Bron: Vivara Pro)

Vleermuizen

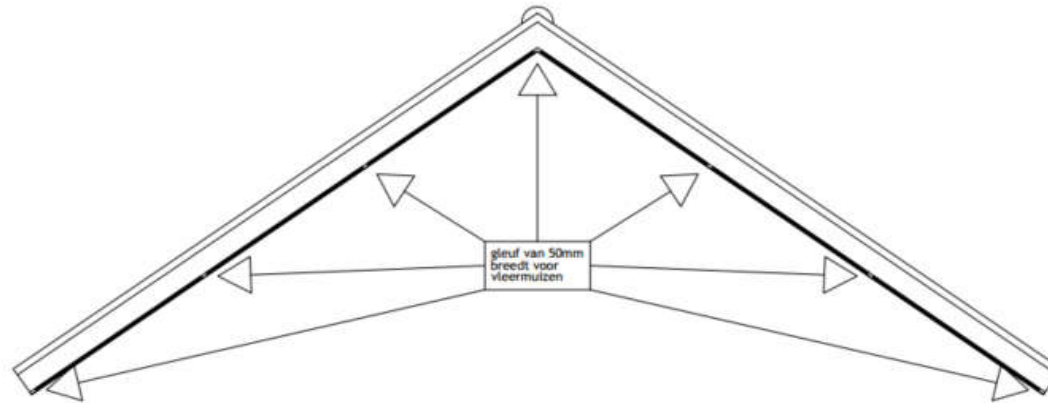

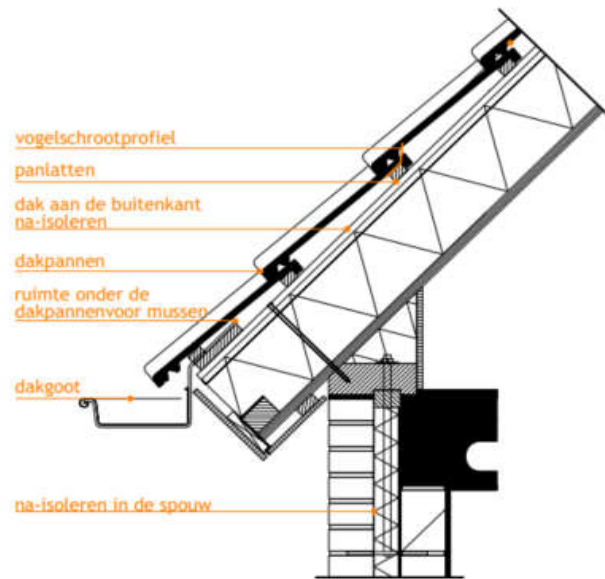
Vleermuizen

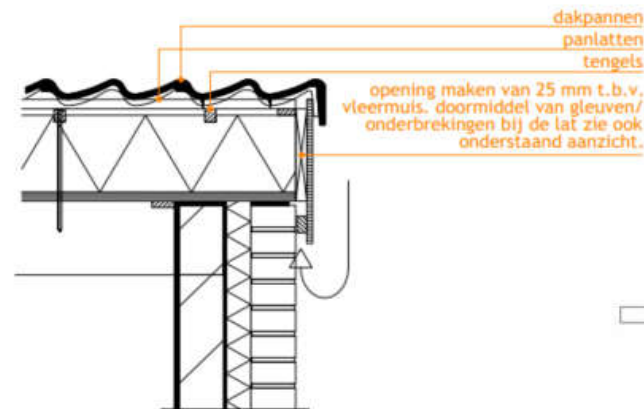
Vleermuizen

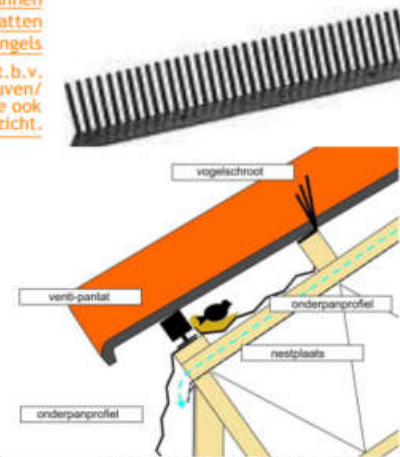
aanzicht zijkant dak

detail goot

detail dakrand

VAN WIJNEN VAN WIJNEN Gorredijk B.V. POSTBUS 16 BADWEG 42 TEL: (0513) 46 76 54	Van Wijnen Gorredijk B.V. 8400 AA GORREDIJK 8401 BL GORREDIJK	OPDRACHTG.: Elkien	GET: O.R	DATUM: 15-02-2019	PROJECTN: 0383 TEKENINGN: 1
		ARCHITECT: PROJECT: Elkien 2019 ONDERDEEL: voorziening mussen	SCHAAL: 1:10 1: 2:	FORMAAT: 3: 4:	

Inbouwkasten

Figuur 5-1 De inbouwsteen IB VL 02 (links) met de inbouwsteen IB VL 01 (rechts).

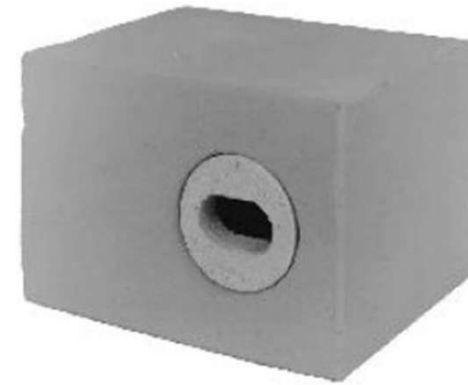

Fig. 5-3 Inbouwkast gierzwaluw

Vleermuizen

180 x 100 x 16 cm, 3
lagen

Opdracht 1 (optioneel)

Nu je een indruk hebt gekregen hoe natuurbescherming van invloed is op de bouwwereld, mag je proberen dat in de praktijk te brengen. Je gaat een woningblok renoveren en verduurzamen (incl. energetische maatregelen) waarin de volgende verblijfplaatsen van beschermde diersoorten zijn aangetoond:

- Onder de dakpannen bevinden zich zes nesten van huismus
  - Onder de nokpan bevindt zich een nest van gierzwaluw
  - In het pand zit een zomerverblijfplaats van vijf gewone dwergvleermuizen. De dieren vliegen in- en uit via de kantpannen. Ze kunnen zowel in het dakvlak zitten als in de open spouw.
- Maak een plan hoe je dat gaat aanpakken zodat de invloed op de beschermde dieren zo beperkt mogelijk is, maar je wel voldoet aan de opgave de woning tot energielabel A te verduurzamen. Beantwoord ook de vraag of de Wet natuurbescherming wordt overtreden en er een ontheffing van provincie moet worden gevraagd.

Opdracht 2 (optioneel)

Bij de tweede opdracht wordt een blok van vier woningen nieuwgebouwd. De opdrachtgever heeft toestemming gekregen om een parkeerplaats in het versteende centrum te bebouwen.

Jij bent gevraagd als architect om de woningen te ontwerpen waarbij de opdrachtgever expliciet heeft aangegeven 'natuurinclusief' te willen bouwen.

Ontwerp voor de diersoorten huismus, gierzwaluw, huiszwaluw, vleermuizen maatregelen zodat deze dieren in de nieuwbouw de mogelijkheid hebben om zich te vestigen en voort te planten. Denk daarbij ook aan het verbeteren van de omgeving, immers het is nu allemaal verharding...

Websites

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2020-01-01#Hoofdstuk3>

<http://www.vivarapro.nl>

<https://www.faunaprojecten.nl>

<https://www.bouwnatuurinclusief.nl>

<https://nl.thegreencity.eu>

<https://www.vogelbescherming.nl>

<https://www.zoogdiervereniging.nl>

<https://www.sovon.nl>

<https://www.ecoreest.nl>

Zijn er vragen?

